

Rada
Evropské unie

Brusel 7. července 2023
(OR. en)

11664/23

ENV 832
CLIMA 350
AGRI 385
FORETS 82
RECH 347
ENER 438
IND 378
COMPET 745
CHIMIE 70

SAN 451
ECOFIN 761
CONSOM 274
AGRILEG 128
SEMENCES 30
PHYTOSAN 42
PESTICIDE 37
FOOD 58

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	6. července 2023
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	COM(2023) 410 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Zajištění odolného a udržitelného využívání přírodních zdrojů EU

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2023) 410 final.

Příloha: COM(2023) 410 final

V Bruselu dne 5.7.2023
COM(2023) 410 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Zajištění odolného a udržitelného využívání přírodních zdrojů EU

1. Úvod

Zelená dohoda pro Evropu je naprosto nezbytná k zajištění zdraví našich občanů i naší planety. Když byla v prosinci 2019 předložena, nastartovala hlubokou a komplexní transformaci naší společnosti i našeho hospodářství. Již schválené a dokončené iniciativy v rámci balíčku „Fit for 55“ a pokrok dosažený v oblasti **oběhového hospodářství** a návrhů týkajících se **nulového znečištění** připravují půdu pro splnění klimatických cílů Evropské unie stanovených na rok 2030 a 2050.

Tyto iniciativy a jejich cíle vycházejí z řešení, která zajišťuje příroda, náš nejlepší spojenec v boji proti změně klimatu, a spoléhají se rovněž na nové technologie a inovace. Abychom dostáli mezinárodním závazkům Evropské unie přijatým v rámci Pařížské dohody a obsaženým v rámci pro biologickou rozmanitost z Kchun-mingu a Montrealu a s ohledem na Agendu pro udržitelný rozvoj 2030, zajistili přechod k udržitelnému hospodářství a dosáhli klimatické neutrality a adaptace na změnu klimatu, zejména v oblasti zintenzivnění pohlcování uhlíku pomocí přírodních propadů, a aby byl splněn právní rámec EU pro klima, musíme naléhavě obnovit a posílit odolnost přírodních ekosystémů v celé EU. Musíme zvýšit jejich schopnost pomoci nám přizpůsobit se změně klimatu, zlepšit ochranu vodních zdrojů a zvýšit produkční kapacitu ekosystémů, a zajistit tak trvalé potravinové a materiální zabezpečení.

Vzhledem k rychle rostoucímu riziku sucha, přírodních požárů, nedostatku vody a povodní, které již tragicky postihují tři čtvrtiny evropských zemí¹, je třeba více pokročit v dalším pilíři Zelené dohody: **zajistit udržitelné využívání přírodních zdrojů EU**. To rovněž posílí odolnost evropských potravin a zemědělství.

Neudržitelné využívání přírodních zdrojů je jednou z hlavních příčin klimatické krize a krize v oblasti biologické rozmanitosti, která jen v EU stála již tisíce životů a miliardy eur². Pro zajištění životaschopné a udržitelné budoucnosti pro nás i pro další generace a v zájmu posílení odolnosti EU vůči katastrofám je třeba zajistit zdravé ekosystémy. Degradace a znečištění půdy a oslabená odolnost ekosystémů mají negativní dopady na mnoho odvětví, zejména na zemědělství, rybolov a související hodnotové řetězce. Úbytek výnosů v důsledku zhoršeného životního prostředí, znečištění, sucha, vln veder, povodní a výskytu nových škůdců zase způsobuje ztráty zemědělcům, rybářům a následně i občanům formou zvýšených cen potravin.

Tímto balíčkem Evropská unie pokračuje v dodržování svých mezinárodních závazků a připravuje cestu pro zdravou půdu v Evropě tím, že předkládá návrh týkající se **monitorování půdy a zajištění její odolnosti**, který nám umožní sledovat stav půdy a nabídne řadu podpůrných opatření k jejímu postupnému ozdravení. Jak je uvedeno ve strategii „Od

¹ Společné výzkumné středisko – Evropská observatoř pro sledování sucha

² V období 1980–2021 dosáhly škody související s počasím a změnou klimatu kolem 560 miliard eur (v cenách roku 2021). Je znepokojivé, že v posledních deseti letech se takto způsobené škody neustále zvyšují. Jediná událost, jako byly povodně v Německu a Belgii v roce 2021, může způsobit škodu ve výši téměř 50 miliard eur.

zemědělce ke spotřebiteli“, obsahuje balíček rovněž návrh nového regulačního rámce pro **rozmnožovací materiál rostlin a reprodukční materiál lesních dřevin**, který podpoří inovace a udržitelné postupy, posílí technologický pokrok v oblasti **nových genomických technik** za účelem vývoje odolných rostlin a umožní další redukci používání chemických pesticidů a snížení rizik jejich používání. K účinnějšímu využívání přírodních zdrojů a dalšímu snižování emisí skleníkových plynů, jak je rovněž stanoveno v akčním plánu pro oběhové hospodářství, dále přispějí opatření k prevenci a omezení **potravinového a textilního odpadu**.

Balíček **doplňuje návrhy Zelené dohody**, které byly již přijaty, jako je právní rámec pro klima a revidované **nařízení o LULUCF**, nebo ty, které jsou stále předmětem postupu spolurozhodování, jako je **právní rámec pro obnovu přírody**, který je stěžejním návrhem pilíře Zelené dohody týkajícího se přírodních zdrojů a má klíčový význam pro splnění dohodnutých mezinárodních cílů v oblasti biologické rozmanitosti. Balíček je rovněž úzce provázán s návrhy týkajícími se **certifikace pohlcování uhlíku** nebo **udržitelného používání pesticidů** a návrhů souvisejících s **nulovým znečištěním**. Tyto návrhy společně **umožní EU řídit a urychlit přechod k udržitelnému hospodářství a společnosti**.

Tato opatření společně přinesou všem dlouhodobé ekonomické, sociální, zdravotní a environmentální výhody. Budou přínosem zejména pro ty, jejichž živobytí je přímo závislé na půdě a přírodě, a to v podobě **odolnějších přírodních aktiv**. Tím se přispěje k prosperitě venkovských oblastí, **potravinovému zabezpečení**, odolné a **vzkrvétající bioekonomice** a zajistí ochrana před důsledky změny klimatu a úbytky biologické rozmanitosti. Zvýšením odolnosti a zdraví půdy mohou tyto návrhy zajistit **dodatečné příležitosti výdělku pro zemědělce a správce půdy**, kteří mohou být odměňováni za nízkouhlíkové zemědělství, pobírat platby za ekosystémové služby nebo za zvýšení hodnoty zdravé půdy a potravin, které jsou na ní vyprodukovány.

2. Využití přírodních zdrojů a zlepšení zdraví půdy

Dnešní stav půdy v EU je mimořádně znepokojivý. Podíl nezdravé půdy v EU činí v současné době 60–70 %³. Kromě toho je každý rok v důsledku eroze odplavena miliarda tun půdy, což znamená, že se zbývající úrodná svrchní vrstva neustále zmenšuje. Zábor půdy a její zakrývání rovněž vede k nevratné ztrátě neúrodnějších půd. Odhaduje se, že celkové náklady spojené s degradací půdy přesahují 50 miliard eur ročně. Pokud nebudou přijata vhodná opatření, budou tyto náklady jen stoupat.

Zdraví a odolnost našich půd dále zhoršují sucha, povodně, výskyt škůdců, přírodní požáry a další extrémní povětrnostní jevy (včetně bouří) způsobené změnami klimatu. Jejich četnost se v posledních letech zvýšila. Rozsah dopadů intenzivního sucha v EU narůstá, což svědčí o zhoršujícím se stavu ekosystému. Z hlediska dopadu sucha bylo osm let od roku 2000 nad

³ Faktory potravinového zabezpečení, pracovní dokument útvarů Komise SWD (2023) 4.

dlouhodobým průměrem, z toho pět let v posledním desetiletí⁴. Desetina evropské městské populace v současnosti žije v oblastech potenciálně ohrožených povodněmi⁵.

Poslední dvě období přírodních požárů (2021 a 2022) vykazují znepokojivý trend vyššího počtu těchto požárů, než se očekávalo, a také větší plochy spálené půdy. Období přírodních požárů rovněž začínají v rámci roku dříve a končí později. V posledních letech proto stále více členských států žádalo o podporu při hašení požárů ostatní členské státy prostřednictvím mechanismu civilní ochrany Unie (UCPM), protože považovaly své vlastní zásahové zdroje za nedostatečné.

Posílení kapacit pro zásahy u požárů, povodní, eroze půdy a sucha však nestačí. Zlepšení zdraví půdy je zásadní cestou k posílení prevence katastrof a k jejich lepšímu zvládnutí.

Řešení problematiky sucha a nedostatku vody vyžaduje inovativní přístupy, jež kombinují tradičnější reakce při řízení rizik v této oblasti, se zaměřením na budování větší odolnosti ekosystémů. Zdravou půdu tvoří až z 25 % voda, což přispívá k prevenci rizika katastrof a funguje jako dlouhodobá nádrž pro doplňování útvarů podzemních vod. Přirozená schopnost odolných půd, mokřadů a lesů zadržovat vodu je vyšší než kapacita, jaké by bylo možné dosáhnout pomocí nákladných nových umělých nádrží⁶. Lepší zadržování vody může zmírnit povodně i sucha a zvýšit odolnost prostředí vůči sesuvům půdy a půdní erozi. Obecně vykazují přírodní řešení, například při předcházení povodním, vysoký poměr přínosů a nákladů⁷. Zdravá půda s vysokou infiltrací vody rovněž podporuje vytvoření vegetačního pokryvu, který zabraňuje vzniku přírodních požárů a je vůči nim odolný.

Kromě toho, že pomáhá při přípravě na rostoucí dopady změny klimatu, je zdravá půda také předpokladem našeho vlastního zdraví i zdraví mnoha ekosystémů. Tvoří základ zemědělské produkce potravin a udržitelné bioekonomiky. Vzhledem k tomu, že 95 % našich potravin se přímo či nepřímo produkuje na zemědělské půdě, má její degradace přímý dopad na potravinové zabezpečení. Půda je rovněž základním zdrojem surovin nezbytných pro naši ekologickou a digitální transformaci. Přírodní zdroje a služby poskytované zdravými ekosystémy, včetně produkce potravin, mají zásadní význam pro životaschopnost našeho hospodářství i společnosti jako takové. Vzhledem k tomu, že degradovaná a znečištěná půda má výrazně sníženou schopnost ukládat uhlík a přirozeně dodávat živiny rostlinám, další degradace evropské půdy by rovněž ztížila dosažení evropských cílů v oblasti klimatu a právních závazků členských států v rámci LULUCF. Degradovaná půda zároveň snižuje ekonomickou výhodnost nízkouhlíkového zemědělství, zatímco zdravá půda zajišťuje zemědělcům příjmy z produkce potravin, nízkouhlíkového zemědělství i z vlastních aktiv zemědělského podniku.

⁴ <https://www.eea.europa.eu/ims/drought-impact-on-ecosystems-in-europe>

⁶ [“What the future has in Store: A new Paradigm for Water Storage”, The World Bank, 2023. \(Co nás čeká v budoucnosti: nové paradigma pro ukládání vody\), Světová banka, 2023\)](#)

⁷ [Economics for Prevention and Preparedness: Economics for Prevention and Preparedness: Investment in Disaster Risk management in Europe makes Economic Sense](#) (Ekonomika pro prevenci a připravenost: investice do řízení rizik v oblasti katastrof v Evropě dává z ekonomického hlediska smysl), zpráva Světové banky, 2021, souhrnná zpráva, s. 14.

Proto je tak důležité, aby orgány členských států, zemědělci a další vlastníci půdy vypracovali a zavedli vhodná opatření v oblasti hospodaření s půdou a příslušné regenerace. Za tímto účelem zavádí **návrh týkající se půdy pevný a soudržný rámec pro monitorování všech typů půd** v celé EU v zájmu neustálého zlepšování jejich stavu v Unii s cílem zajistit do roku 2050 zdravé půdy. Návrh vychází z postupů, které jsou již podporovány v rámci společné zemědělské politiky, a nezavádí pro zemědělce žádné nové povinnosti. Rámec pro monitorování sdružuje několik zdrojů údajů o půdě a kombinuje údaje o vzorcích půdy z rámcového průzkumu využití půdy a pokrytí⁸ (průzkum LUCAS) se satelitními údaji z programu Copernicus, údaji získanými v rámci mise EU „Dohoda o půdě pro Evropu“⁹ jakož i s vnitrostátními a soukromými údaji.

To usnadní úsilí členských států při monitorování jejich závazků v rámci LULUCF a vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu, společné zemědělské politiky i navrhovaného právního rámce pro obnovu přírody. Dále se tím přispěje k pravidelné zprávě o monitorování a výhledu v oblasti nulového znečištění¹⁰ a v oblasti biologické rozmanitosti, kde údaje o půdě dosud nejsou zahrnuty na stejné úrovni jako údaje o ovzduší a vodě. Vypracování přesné diagnózy situace v celé EU zároveň pomůže orgánům členských států, zemědělcům a dalším vlastníkům půdy koncipovat a zavést vhodná opatření pro hospodaření s půdou a její regeneraci.

Údaje o půdě budou rovněž sloužit k vývoji inovací, technologických a organizačních řešení a jejich zavádění do zemědělských postupů, včetně diverzifikace plodin, přesného zemědělství, vývoje rostlin, digitalizovaných nástrojů hospodaření s půdou nebo využívání řešení umělé inteligence ze systémů snímání a systémů měření v terénu. To zemědělcům umožní zavést nejvhodnější metodu ošetření půdy a pomůže jim zachovat a zvýšit její úrodnost a výnosnost a zároveň minimalizovat spotřebu vody a živin. Údaje o půdě navíc umožňují lepší analýzu trendů v oblasti sucha, zadržování vody a eroze, což přispívá k prevenci katastrof i jejich zvládnutí.

Návrh rovněž stanoví **zásady udržitelného hospodaření s půdou** v Evropě, včetně půdy využívané v zemědělství. Pomáhá členským státům rozvíjet a definovat regenerativní postupy za účasti zemědělců a dalších správců půdy.

Přístup k údajům o půdě má rovněž zásadní význam pro lesníky, jelikož jim pomůže zachovat a zvyšovat ekologickou a socioekonomickou hodnotu jejich lesů. Lesy a jiné zalesněné plochy pokrývají téměř polovinu rozlohy EU a hrají klíčovou úlohu při podpoře silné lesní bioekonomiky, při zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně a při zachování a obnově biologické rozmanitosti. Zalesněná půda je hlavním přispěvatelem k propadu uhlíku v EU. Význam lesů a jejich četných funkcí se má v budoucnu zvýšit, a to i při zajišťování surovin pro bioekonomiku, přičemž rozšířené hodnotové řetězce založené na lesnictví v

⁸ [Overview - Land cover/use statistics \(Přehled – Statistika krajinného pokryvu / využívání půdy\) – Eurostat \(europa.eu\)](#)

⁹ [Soil health and food \(Zdraví půdy a potravin\) \(europa.eu\)](#)

¹⁰ [Zero pollution targets \(Cíle nulového znečištění\) \(europa.eu\)](#)

současné době v EU podporují 4,5 milionu pracovních míst. Změna klimatu však v posledních letech vedla v mnoha členských státech EU k výraznému odumírání stromů a dočasnému úbytku lesů. Hospodářské dopady lesních požárů dosáhly přibližně 1,5 miliardy ročně, přičemž se předpokládá, že zvyšující se teploty sníží do konce století hodnotu lesní půdy o několik set miliard eur v důsledku změn ve složení živočišných a rostlinných druhů.

Zavádění, rozsáhlý rozvoj a úspěšnost nových udržitelných obchodních modelů, jako je nízkouhlíkové zemědělství založené na certifikaci pohlcování uhlíku a platbách za ekosystémové služby, vyžaduje vysoce kvalitní údaje, zejména o půdě. Očekává se, že dobrovolná certifikace zdravé půdy zvýší hodnotu certifikátu o pohlcování uhlíku a zajistí další sociální a tržní uznání udržitelného hospodaření s půdou a souvisejících potravinářských výrobků.

Přínosy úrodné půdy a uznání opatření k dosažení tohoto cíle rovněž pomohou stimulovat soukromé investice, neboť potravinářský průmysl a další podniky již začaly zavádět programy zaměřené na platby za ekosystémové služby a podporu udržitelných postupů související se zdravím půdy. Diverzifikace systémů zemědělské a lesnické produkce doprovázená větší škálou produktů, které lze uvádět na trh, rovněž poskytuje příležitosti pro nová pracovní místa v EU. Iniciativy v oblasti nízkouhlíkového zemědělství lze financovat prostřednictvím společné zemědělské politiky, dalších finančních nástrojů EU, jako je program LIFE a Horizont Evropa, veřejného financování, jako je státní podpora, soukromých iniciativ spojených s trhy s uhlíkem nebo kombinací těchto možností financování.

Rámeček č. 1. Využití lepších údajů a znalostí

- Návrh týkající se půdy umožní zemědělcům a lesníkům přístup k nezávislému a nestrannému poradenství o způsobech, jak vlastní půdu uvést do dobrého stavu.
- Všichni správci půdy budou mít (dobrovolný) přístup k certifikaci zdravé půdy. To bude mít dopad na hodnotu pozemků. Lze očekávat, že zdravá půda bude mít vyšší hodnotu, neboť se prokáže, že je odolnější vůči účinkům změny klimatu a nestálému počasí. To má zásadní význam pro trh s pozemky, jakož i pro mladé a nové zemědělce. Zdravá půda produkuje zdravé potraviny, ukládá více uhlíku, reguluje toky vody a živin a podporuje biologickou rozmanitost. To se může odrazit i na trhu, například v udržitelném označování produktů nebo prostřednictvím uhlíkových kreditů v souvislosti s certifikací pohlcování uhlíku.
- Údaje o půdě umožní zemědělcům zohlednit různé půdní podmínky, a ti pak budou moci zavést nejvhodnější metodu ošetření: to povede ke zvýšení úrodnosti a výnosů a zároveň k minimalizaci spotřeby vody, pesticidů a hnojiv.
- Údaje o znečištění půdy jsou stále více vyžadovány vlastníky pozemků a ovlivňují hodnotu pozemků zejména v případech, kdy je nutná sanace (např. u bývalých průmyslových areálů) ještě před tím, než lze pozemek znovu využít k jiným účelům (např. k bydlení).
- Dostupností údajů se rovněž usnadní technologický rozvoj a inovace v zemědělských oblastech, jako je přesné zemědělství, pěstitelské postupy a diverzifikace, digitalizované nástroje hospodaření s půdou nebo využívání řešení umělé inteligence ze systémů snímání a systémů měření v terénu.
- Kromě toho by členské státy a EU mohly údaje o půdě využívat k posílené analýze trendů v období sucha a povodní, a přispět tak k lepšímu zvládnutí katastrof a ke

zvýšení odolnosti.

- Mise EU „Dohoda o půdě pro Evropu“ testuje a rozšiřuje řešení pro udržitelné hospodaření s půdou v zemědělství, lesnictví a dalších způsobech využívání půdy s cílem vydat se směrem k zajištění zdravější půdy a pomoci v Evropě prosadit harmonizované monitorování půdy a podávání zpráv. Potravinový systém jsou také jedním z klíčových aspektů, kterým se mise EU pro přizpůsobení se změně klimatu zabývá, přičemž jejím cílem je zajistit do roku 2030 odolnost alespoň 150 regionů nebo místních subjektů vůči změně klimatu.
- Evropské partnerství pro biologickou rozmanitost, Evropské partnerství pro zabezpečení dodávek vody pro planetu, Partnerství pro udržitelné potravinové systémy a Partnerství v oblasti agroekologie jsou koordinované výzkumné a inovační iniciativy, jež poskytují konkrétní řešení zúčastněným stranám, které musí přijímat opatření v oblasti potravin, vody a biologické rozmanitosti.

3. Podpora odolných a udržitelných potravinových systémů

Dvojí krize, kterou představuje změna klimatu a úbytek biologické rozmanitosti, zdůraznila význam dlouhodobé odolnosti a potřebu přechodu k udržitelnému zemědělství a potravinovým systémům. Vědecká analýza jasně ukazuje, že změna klimatu a úbytek biologické rozmanitosti patří k největším hrozbám pro potravinové zabezpečení na celém světě. Abychom zajistili trvalé potravinové zabezpečení, musíme využít všechna dostupná řešení.

Jak je definováno v návrhu právního rámce pro obnovu přírody, je naléhavě nutné obnovit a posílit biologickou rozmanitost v zemědělských ekosystémech, aby byl zajištěn přechod k udržitelným potravinovým systémům a jejich dlouhodobá odolnost. Více než 75 % světových potravinářských plodin a téměř 5 miliard eur zemědělské produkce EU závisí na opylení zvířaty. Z vědeckých důkazů vyplývá, že za posledních 30 let jsme již přišli o více než tři čtvrtiny létajícího hmyzu. V současné době klesá počet jedinců u každého třetího druhu včel a motýlů v EU. Biologicky rozmanité a udržitelně obhospodařované zemědělské ekosystémy jsou odolnější vůči změně klimatu. Abychom odolnost zemědělských ekosystémů podpořili, musíme se spoléhat na udržitelný systém produkce potravin. To vyžaduje zdravé ekosystémy, které podporují úrodnost půdy, koloběh živin, regulaci klimatu a vody, opylování a přirozenou ochranu proti škodlivým organismům.

Díky zdravé biologické rozmanitosti a fungujícím ekosystémům jsou potravinové systémy, zdroje obživy a společnost jako celek odolnější vůči otřesům a stresu. Ekosystémy a stanoviště, které biologickou rozmanitost zajišťují, přispívají k celkové stabilitě rostlinné výroby. Udržitelnější zemědělská produkce, která je méně závislá na hnojivech a chemických látkách / pesticidech, sníží závislost tohoto odvětví na vnějších vstupech a obecně zvýší jeho odolnost, a to i vůči nevyhnutelným dopadům změny klimatu. To platí i pro lesnictví, rybolov a další odvětví, která jsou na přírodě závislá. Obnovené, biologicky rozmanitější ekosystémy budou odolnější vůči vnějším hrozbám i dopadům změny klimatu a přírodních katastrof.

SZP poskytuje prostřednictvím ekoschémat, agroenvironmentálně-klimatických opatření a pomoci v oblasti zelených investic podporu na zavádění udržitelných postupů, jako je agroekologie a ekologické zemědělství (97,6 miliardy eur na období 2023–2027). Kromě toho SZP stanoví povinnosti a podporu v oblasti poradenských služeb, jež mají být zemědělcům k dispozici a které jsou nezbytné při provádění zásadních změn v zemědělských systémech nebo při zavádění inovativních nebo komplexních postupů. Souběžně s tím poskytují obchodní společnosti v rámci potravinového řetězce i mimo něj nejrůznější rychle se rozvíjející druhy soukromého financování regenerativního zemědělství.

V rámci nezbytného úsilí o větší udržitelnost potřebují zemědělci přístup k nejmodernějším inovacím. Nové technologie mohou přispět ke zvýšení odolnosti zemědělství i zalesněné půdy a poskytnout prostředky na ochranu úrody před účinky změny klimatu, úbytku biologické rozmanitosti a zhoršování stavu životního prostředí. V důsledku toho vzniká v EU a na celém světě značná poptávka šlechtitelů a zemědělců po lépe uzpůsobených odrůdách, u nichž by se co nejlépe využívalo všech typů šlechtitelských přístupů, včetně nových genomických technik.

Nové genomické techniky zaznamenaly v posledních dvaceti letech rychlý rozvoj. Tyto inovativní techniky mohou zemědělské plodiny vylepšit a zvýšit úrodu. Příkladem jsou rostliny se zvýšenou tolerancí nebo odolností vůči chorobám rostlin a škůdcům, rostliny s vyšší tolerancí nebo odolností vůči účinkům změny klimatu, včetně extrémních teplot nebo sucha, dále rostliny s efektivnějším využíváním živin a vody a s vyšší výnosností. Použití těchto nových technik ke šlechtění rostlin ve většině případů znamená, že rostliny mohou být vyvíjeny rychleji (např. zatímco u rostliny vyvinuté prostřednictvím nových genomických technik může trvat několik let, než vstoupí na trh, u téže rostliny, která je šlechtěna konvenčními metodami šlechtění, to může trvat deset až patnáct let), levněji, a zejména že změny mohou být cílenější a přesnější než za použití konvenčního šlechtění nebo zavedených genomických technik. Moderní soubor pravidel může zvýšit konkurenceschopnost zemědělství EU, uvolnit výzkumný potenciál EU a poskytnout spotřebitelům větší rozmanitost potravin a zároveň může zvýšit celosvětové potravinové zabezpečení. Rostliny založené na nových genomických technikách mohou rovněž přispět ke snížení používání pesticidů a souvisejících rizik, což je cílem návrhu nařízení o udržitelném používání přípravků na ochranu rostlin¹¹.

Návrh týkající se **nových genomických technik** spojuje vysokou úroveň ochrany zdraví lidí i zvířat a životního prostředí a zároveň přispívá k odolnému a udržitelnému potravinovému systému prostřednictvím inovativních rostlinných produktů. Návrh Komise stanoví požadavky na uvádění na trh u rostlin založených na nových genomických technikách a produktech, které – aby se předešlo zbytečné zátěži – zohledňují skutečnost, že v některých případech vedou nové genomické techniky ke vzniku rostlin a produktů, které jsou srovnatelné s rostlinami a produkty konvenčního šlechtění, a v jiných případech zahrnují složitější změny. Rovněž stanoví jasná pravidla pro zajištění transparentnosti, pokud jde o rostliny a produkty získané

¹¹ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o udržitelném používání přípravků na ochranu rostlin a změně nařízení (EU) 2021/2115 (COM (2022)305 final, 2022/0196 (COD)).

novými genomickými technikami, včetně označování osiva. To zemědělcům poskytne možnost činit jasná a informovaná rozhodnutí. Tento návrh zároveň doplňuje další udržitelné zemědělské metody, jako je ekologické zemědělství, které nové genomické techniky využívat nebude.

Navrhovaný podpůrný rámec podpoří konkurenceschopnost evropského výzkumu a různých odvětví šlechtění rostlin a zemědělství. Evropské odvětví osiv je největším vývozcem na světovém trhu s osivem¹² (20 % celosvětového trhu s odhadovanou hodnotou sedm až deset miliard eur, na němž se podílí přibližně 7 000 malých a středních podniků, jejichž dlouhodobá inovační kapacita, konkurenceschopnost a produkce v EU mají zásadní význam pro potravinové zabezpečení EU) a schopnost využívat inovativní technologie je předpokladem pro zachování konkurenceschopnosti EU a jejího trvalého přispívání k celosvětovému potravinovému zabezpečení. Díky inovacím se EU dostane do čela technologického vývoje a globálních hospodářských, sociálních a environmentálních přínosů, které tyto nové technologie přinášejí. Návrh zavádí rychlý postup pro podniky, které budou muset buď prokázat, že rostliny založené na nových genomických technikách jsou rovnocenné konvenčně vyšlechtěným rostlinám, nebo projít přiměřeným posouzením dopadu na životní prostředí a posouzením bezpečnosti založeným na posouzení rizik, čímž se urychlí dostupnost rostlin a produktů z nich získaných, včetně potravin a krmiv, ve prospěch zemědělců a spotřebitelů.

Rámeček č. 2. Nové genomické techniky – bezpečné a udržitelné potraviny

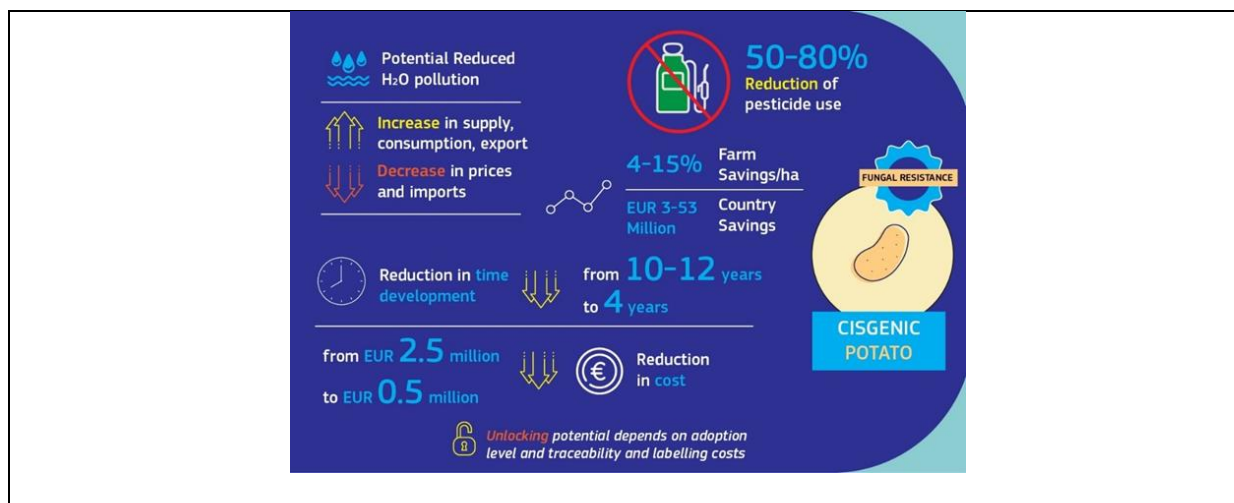
Brambory odolné vůči chorobám¹³

Šlechtění odrůd brambor odolných vůči plísňovým chorobám je obtížné, protože tyto choroby jsou závažného charakteru a mohou napadnout i odolné brambory. Vzhledem k nízké dostupnosti odolných odrůd patří brambory k plodinám, u nichž se používá nejvíce pesticidů. Nové genomické techniky mohou podpořit a urychlit proces šlechtění, a umožnit tak rychlejší přístup k odrůdám odolným vůči plísním.

Odrůdy s trvalou odolností vůči těmto chorobám by mohly omezit používání fungicidů, aniž by to ovlivnilo výnosy. U brambor lze dosáhnout 50–80% snížení používání fungicidů, což představuje úspory nákladů pro zemědělce i významný přínos pro životní prostředí. Odhaduje se, že například brambory odolné vůči plísni bramborové povedou k úsporám nákladů na hektar ve výši 4–15 %.

¹² Ragonnaud G., 2013. *The EU seed and Plant Reproductive Material Market in Perspective: A Focus on Companies and Market Shares* (Perspektiva trhu s osivem a rozmnožovacím materiálem rostlin v EU: Zaměření na společnosti a podíly na trhu). Tematická sekce B: Strukturální politika a politika soudržnosti. Výbor Evropského parlamentu pro zemědělství a rozvoj venkova.

¹³ Schneider, K., Barreiro-Hurle, J., Kessel, G. et al., 2023. *Economic and environmental impacts of disease resistant crops developed with cisgenesis* (Hospodářské a environmentální dopady plodin odolných vůči chorobám vyvinutých pomocí cisgeneze). EUR 31355, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk. <https://doi.org/10.2760/715646>

Je důležité, aby byl legislativní rámec vyvážený a nastavený tak, aby zajistil zemědělcům a šlechtitelům přístup k patentovaným technikám a materiálu, aby se podpořila rozmanitost osiva za dostupné ceny a zajistilo šlechtění a pěstování nepatentovaných konvenčních a ekologických plodin a zároveň aby se zachováním investičních pobídek, jako jsou patenty, výrazně podpořily inovace ve šlechtění rostlin. Komise v rámci širší analýzy trhu posoudí dopad, který může mít patentování rostlin a související postupy udělování licencí a transparentnosti na inovace v oblasti šlechtění rostlin, na přístup šlechtitelů ke genetickému materiálu a technikám a na dostupnost osiva pro zemědělce i na celkovou konkurenceschopnost biotechnologického průmyslu EU. Komise podá zprávu o svých zjištěních do roku 2026. Zpráva označí možné problémy v tomto odvětví a poslouží jako základ pro rozhodnutí o případných následných opatřeních.

Spolu s dnešním balíčkem se Komise rovněž zabývá žádostí Rady o předložení studie doplňující posouzení dopadů návrhu nařízení o **udržitelném používání přípravků na ochranu rostlin**. Z dodatečných podkladů vyplývá, že návrh pomůže zaručit dlouhodobé potravinové zabezpečení a zabezpečení krmiv v EU. Na základě pracovního dokumentu Komise z roku 2022 může snížený rozsah omezení v citlivých oblastech pomoci chránit lidské zdraví a životní prostředí a zároveň mít omezený dopad na zemědělství. Z dodatečných podkladů rovněž vyplývají možné způsoby, jak by spolunormotvůrci mohli zvážit další snížení administrativní zátěže, zejména pro velmi malé zemědělské podniky, a je zdůrazněn význam dostupnosti dostatečných alternativ k chemickým pesticidům. Komise proto nastiňuje možné varianty, které by spolunormotvůrci mohli zvážit, zejména pokud jde o stanovení kratších lhůt, v nichž mají členské státy předložit návrhy hodnotících zpráv pro nové účinné látky biologické ochrany, což umožní vydávat prozatímní povolení na úrovni členských států pro přípravky pro biologickou ochranu a na úrovni EU pak umožní vydávat povolení pro účinné látky biologické ochrany na dobu neurčitou. To by znamenalo, že současný zdlouhavý schvalovací postup by byl podstatně zkrácen a nové biologické alternativy by mohly být zavedeny téměř okamžitě, jakmile členské státy dokončí první posouzení.

Navrhované **nařízení o produkci rozmnožovacího materiálu rostlin a jeho uvádění na trh** sloučí, zaktualizuje a zjednoduší stávající právní rámec pro všechna odvětví osiva tím, že

nahradí deset stávajících směrnic. Zemědělcům umožní přístup k rozmanitému, vysoce kvalitnímu osivu a jinému rozmnožovacímu materiálu rostlin, které zaručují stabilní výnosy, odolnost a další vlastnosti odolných odrůd rostlin, a to prostřednictvím zpřísněných požadavků na udržitelnost při testování odrůd (např. odolnost vůči chorobám) pro všechny regulované skupiny plodin. Osivo pocházející z těchto odrůd bude lépe přizpůsobeno tlakům změny klimatu a pomůže zajistit potravinové zabezpečení. Návrh přispěje k dosažení stavu, kdy bude 25 % zemědělské půdy v ekologickém zemědělství tím, že usnadní registraci ekologických odrůd na základě pravidel přizpůsobených zásadám ekologického zemědělství. Návrh pomůže zachovat a zvýšit genetickou diverzitu pěstovaných plodin zavedením mírnějších pravidel pro uchovávané odrůdy, síť pro uchovávání osiva a výměnu druhů osiva mezi zemědělci a podpoří rozvoj směsí osiva. Zvýší rovněž účinnost a efektivitu registračních/certifikačních systémů tím, že hospodářským subjektům poskytne větší flexibilitu a umožní používání biomolekulárních technik a digitalizace.

Návrh nařízení o produkci reprodukčního materiálu lesních dřevin a jeho uvádění na trh pomůže zajistit, aby byly na vhodných místech vysazovány vhodné stromy, aby se lesům dařilo v současných a předpokládaných budoucích klimatických podmínkách. Posouzení vlastností udržitelnosti rodičovských stromů umožňuje urychlit adaptaci lesů na změnu klimatu, a zajistit tak jejich trvalou produktivitu i v budoucnu. Pravidla usnadňující ochranu ohrožených lesních genetických zdrojů posílí genetickou diverzitu stromů. Vnitrostátní pohotovostní plány pomohou zajistit dostatečné dodávky reprodukčního materiálu lesních dřevin pro opětovné zalesňování oblastí postižených extrémními povětrnostními jevy, požáry, výskytem škůdců a jinými katastrofami. Nařízení nabízí flexibilitu při uplatňování specifických přístupů a opatření v různých typech lesů a lesních ekosystémů a přispívá k vytváření odolných lesů, zachování biologické rozmanitosti a k obnově lesních ekosystémů. Podporuje rovněž ochranu a udržitelné využívání lesních genetických zdrojů.

4. Zajištění účinného využívání zemědělské produkce bojem proti potravinovému a textilnímu odpadu

Plýtvání potravinami je jedním z největších zdrojů neefektivity a představuje zbytečnou zátěž pro omezené přírodní zdroje, jako je půda a voda. V EU se každoročně vyhodí téměř 59 milionů tun potravin (131 kg na obyvatele), jejichž tržní hodnota se odhaduje na 132 miliard eur¹⁴. Více než polovinu potravinového odpadu (53 %) produkují domácnosti, následuje zpracovatelský průmysl (20 %). Navíc je jednoduše nepřijatelné plýtvat potravinami v takovém rozsahu za situace, kdy se v celém světě stále zvyšuje počet lidí, kteří hladoví, a jen v EU si 32,6 milionu lidí nemůže obden dovolit pořádné jídlo.

Boj proti plýtvání potravinami přináší tři výhody: šetří potravinami určenými k lidské spotřebě, a přispívá tak k potravinovému zabezpečení, pomáhá podnikům i spotřebitelům šetřit peníze a snižuje dopad produkce a spotřeby potravin na životní prostředí.

¹⁴ [Food waste and food waste prevention - estimates \(Plýtvání potravinami a předcházení vzniku potravinového odpadu – odhady\) – Vysvětlení statistiky \(europa.eu\)](#)

Navzdory rostoucímu povědomí o negativních důsledcích plýtvání potravinami není dosud potenciál snižování množství potravinového odpadu plně využit. Navrhované cíle pro členské státy EU v oblasti snižování potravinového odpadu podporují jejich závazek v rámci globálních cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje, tj. usilovat o snížení potravinového odpadu na úrovni maloobchodu a spotřebitelů do roku 2030 na polovinu. Tyto cíle podnítky úsilí o rozvoj stále udržitelnějšího potravinového systému. Aby byla zajištěna společná a sdílená odpovědnost v celé EU, stanoví **návrh na snížení množství potravinového odpadu** pro každý členský stát stejný cíl a zároveň ponechává na každém z nich, aby přijal co nejúčinnější opatření přizpůsobená konkrétní situaci v daném státě, za podpory iniciativ pro sdílení osvědčených postupů a dosažených výsledků, jako je platforma EU věnovaná ztrátám potravin a plýtvání potravinami. V návaznosti na legislativní návrh dnes Komise zveřejňuje sborník řešení, která mají všem aktérům pomoci předcházet plýtvání potravinami na úrovni spotřebitelů¹⁵. Tento sborník je reakcí na doporučení nedávno svolaných panelových diskusí občanů uspořádaných na podporu změny chování spotřebitelů¹⁶. Očekává se, že cíle v oblasti snižování množství potravinového odpadu přinesou významné přínosy pro životní prostředí i finanční úspory spotřebitelům (cca 400 eur na domácnost a rok).

V zájmu řešení ohnisek vzniku potravinového odpadu v EU a urychlení pokroku členských států směrem ke globálním ambicím jsou specifické cíle v oblasti snižování množství potravinového odpadu rozlišeny v rámci potravinového řetězce a vycházejí z nejnovějších vědeckých poznatků. Průběžné shromažďování údajů umožní sledovat a přezkoumávat pokrok a provádět případné nezbytné úpravy s ohledem na vývoj situace členských států v průběhu času. To podpoří silný příspěvek EU k cíli udržitelného rozvoje č. 12.3 do roku 2030 a bude podkladem pro další pokrok po uvedeném datu.

Omezené přírodní zdroje také zbytečně zatěžuje textilní odpad. Přibližně 78 % textilního odpadu spotřebitelé netřídí a ten pak končí ve směsném odpadu z domácností, který je určen ke spálení nebo ke skládkování. Toto nakládání s odpady, které využívá zdroje neefektivně, není v souladu s cíli oběhového hospodářství a vede k poškozování životního prostředí v EU i ve třetích zemích, včetně rozvojových, a zranitelných skupin obyvatelstva, a to v důsledku nadměrné úrovně emisí skleníkových plynů, spotřeby vody, znečištění a využívání půdy. Navrhovaná pravidla pro zavedení rozšířené odpovědnosti výrobce za textilní výrobky a pro zajištění řádného nakládání s textilním odpadem mají za cíl uplatňovat zásadu „znečišťovatel platí“, podporovat oběhové hospodářství v oblasti textilních výrobků a posílit činnosti vytvářející hodnoty, které mají významný potenciál pro vytváření pracovních míst na místní úrovni. Tato pravidla posílí trh s použitými textilními výrobky, podpoří mnoho sociálních podniků, které na něm působí, a podnítky inovace v oblasti recyklace textilních výrobků. Zvýšením dostupnosti použitého oblečení se pro občany v EU i mimo ni vytvoří příležitosti úspor nákladů a zároveň se tím šetří přírodní zdroje. Harmonizovaná pravidla týkající se

¹⁵ [European Consumer Food Waste Forum \(Evropské fórum spotřebitelů o plýtvání potravinami\) | Znalosti pro politiku \(europa.eu\)](#)

¹⁶ [ECPI Citizens Recommendations EN final.pdf \(Doporučení evropské panelové diskuse občanů na téma plýtvání potravinami\) \(europa.eu\)](#)

rozšířené odpovědnosti výrobce rovněž usnadní řádné fungování jednotného trhu a podpoří členské státy při důsledném plnění povinnosti odděleného sběru textilních výrobků, která bude platit od roku 2025, aby byly pro hospodářské subjekty zajištěny rovné podmínky.

5. Závěry

Důsledky klimatické krize a krize v oblasti biologické rozmanitosti jsou stále viditelnější, a to i v Evropské unii. Již nyní se dotýkají téměř všech občanů a všech hospodářských odvětví. Vzhledem k tomu, že jsou úzce propojeny, je třeba přijmout opatření týkající se obou oblastí, tedy změny klimatu i úbytku biologické rozmanitosti, jelikož jde o dvě strany jedné mince. I když bylo v oblasti právních předpisů týkajících se klimatu dosaženo významného pokroku, totéž je třeba provést i v případě legislativních návrhů Komise týkajících se udržitelného využívání přírodních zdrojů EU, což má zároveň přínos pro zmírňování změny klimatu, přizpůsobování se této změně a pro biologickou rozmanitost.

Dnes předložené legislativní návrhy jsou nezbytné k tomu, aby EU dostála svému závazku ke klimatické neutralitě, neboť pilíře Zelené dohody pro Evropu týkající se klimatu a přírodních zdrojů se vzájemně doplňují. Představují také důležitý stavební kámen pro zajištění dlouhodobého potravinového zabezpečení pro evropské občany. Dnešní návrh týkající se půdy například pomůže splnit závazek zvýšení absorpční kapacity přírodních propadů uhlíku v rámci LULUCF, jakož i cíle stanovené právním rámcem pro obnovu přírody a evropským právním rámcem pro klima, což jsou stěžejní návrhy v rámci pilíře Zelené dohody týkajícího se klimatu a přírodních zdrojů. Pouze zdravá půda může ukládat uhlík a zajistit prosperující suchozemské ekosystémy, které jsou odolnější vůči suchu, povodním, vlnám veder a dalším extrémním povětrnostním jevům souvisejícím se změnou klimatu, a přispívat tak k celkové odolnosti EU. Pouze zdravé přírodní zdroje jsou schopny zajistit naši cestu ke klimatické neutralitě. Navrhovaný rámec pro monitorování a příslušné údaje mají zásadní význam pro adaptaci následných opatření obnovy podle místních potřeb. Tento návrh je zároveň klíčový pro usnadnění požadavků na monitorování v rámci LULUCF a SZP. Doplňuje také návrh na certifikaci pohlcování uhlíku. Zdravá půda zvýší množství uloženého uhlíku, a tím i hodnotu souvisejících uhlíkových kreditů, a zvýší tak příjmy zemědělců.

Celkově jsou návrhy, které již byly předloženy v rámci pilíře Zelené dohody pro Evropu týkajícího se přírodních zdrojů a které byly doplněny dnešním balíčkem, nezbytné pro splnění právních závazků EU vyplývajících z již přijatých právních předpisů v oblasti klimatu, jakož i mnohostranných závazků EU podle rámce pro biologickou rozmanitost z Kchun-ningu a Montrealu, neboť EU pokračuje ve spolupráci se svými partnerskými zeměmi na cestě k udržitelné budoucnosti. Komise proto vyzývá Evropský parlament a Radu, aby urychleně přijaly iniciativy v rámci tohoto pilíře Zelené dohody.